

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Центр правового забезпечення розвитку науки і технологій

ЗАТВЕРДЖЕНО

решенням вченої ради
Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності НАПрН України

Звсерееееееррррр, протокол № 10

Голова вченої ради

[Signature] Наталія МИРОНЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПАТЕНТНОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ЗАВДАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ»**

рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий рівень)

галузь знань 08 «Право»
(шифр і назва)

спеціальність 081 «Право»
(шифр і назва)

вид дисципліни за вибором
(обов'язкова / за вибором)

розробник: науковий співробітник відділу дослідження прав інтелектуальної власності та прав людини у сфері охорони здоров'я, доктор філософії у галузі права
Омельченко Ольга Петрівна

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

ВСТУП

Патентна система ставить досить високі вимоги до патентоздатності винахід. Розвиток суспільних відносин стимулюють трансформацію патентних систем загалом, у т.ч. патентної системи Європейського Союзу. Модернізація патентної системи України, серед іншого, зумовлена євроінтеграційними зобов'язаннями України на шляху до повноцінного членства в Європейському Союзі.

Модернізація, як процес удосконалення існуючих систем, методів, процедур та технологій для підвищення їх ефективності та надійності, є одним із важливих напрямків підвищення техніко-економічних показників, посилення інтенсивного розвитку та зростання ефективності виробництва. Цим самим вона сприяє покращенню добробуту населення. В глобальному світі актуальність модернізації економіки додатково підкреслюється необхідністю конкурувати з міжнародними суб'єктами.

У ході вивчення дисципліни Актуальні проблеми модернізації патентної системи України: завдання і перспективи аспіранти мають орієнтуватися на високому науковому рівні у правових аспектах патентної системи України.

1.Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, рівень вищої освіти		
Галузь знань	08 «Право»	
Спеціальність	081 «Право»	
Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий) рівень	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ЕКТС	1	
Кількість модулів	2	
Кількість змістових частин	2	
Форма контролю	залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2	2
Семестр	4	4
Лекційні заняття	12	4
Практичні, семінарські заняття	8	2
Самостійна робота	10	24
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4	—

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є розгляд основних питань правової охорони об'єктів промислової власності в проекції модернізації законодавства та удосконалення правової співпраці держави-України з Європейським патентним відомством.

2.2. Завдання навчальної дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен:

знати:

- систему права промислової власності;
- поняття та принципи права промислової власності;
- законодавство в сфері охорони об'єктів патентного права в Україні;
- правові та організаційні засади набуття, здійснення та захисту об'єктів промислової власності;
- особливості державної політики України в сфері охорони інтелектуальної власності;

вміти:

- кваліфікувати види об'єктів права промислової власності;
- оцінювати наявність та характер порушення прав на об'єкти промислової власності;
- аналізувати та робити висновки щодо змісту правових концепцій, доктрин тлумачення сутності прав на об'єкти промислової власності;
- обґрунтувати наукову позицію щодо необхідності модернізації патентної системи.

2.3. Перелік компетентностей з дисципліни:

№ з/п	Програмна компетентність	Відповідність дисципліни компетентності
	Інтегральна компетентність	
	<i>Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері права, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення</i>	+

ЗК – загальні компетентності		
ЗК01	<i>Здатність генерувати нові ідеї (креативність)</i>	+
ЗК02	<i>Здатність розробляти наукові проекти та управляти ними</i>	+
ЗК03	<i>Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору</i>	+
ЗК04	<i>Здатність усно і письмово презентувати результати власного наукового дослідження українською та іноземною мовами, глибоко розуміти іношомовні наукові та професійні тексти за напрямом досліджень.</i>	+
СК – спеціальні (фахові) компетентності		
СК01	<i>Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі права та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з права та суміжних галузей</i>	+
СК02	<i>Здатність застосовувати методи правового і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій</i>	+
СК03	<i>Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті та проектах правничої освіти у системі освіти дорослих</i>	+
СК04	<i>Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері права та забезпечувати якість виконуваних досліджень; дотримання права інтелектуальної власності та стандартів академічної доброчесності</i>	+
СК05	<i>Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації</i>	
СК06	<i>Здатність здійснювати експертну діяльність у сфері права</i>	+
СК07	<i>Здатність виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати для них правові механізми розв'язання</i>	+

2.4. Результати навчання за дисципліною відповідно до дескрипторів НРК:

Результат навчання (Знання (Зн1); Уміння/навички (Ум1, Ум2, Ум3); Комунікація (К1, К2); Відповідальність та автономія (АВ1, АВ2))		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
Ум2	<p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати послідовний процес ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності; - кваліфікувати види об'єктів права промислової власності; - оцінювати наявність та характер порушення прав на об'єкти промислової власності; аналізувати та робити висновки щодо змісту правових концепцій, доктрин тлумачення сутності прав на об'єкти промислової власності 	<p><i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота</i></p>	<p><i>Експрес опитування, тестування, доповіді, наукова робота, розв'язання задач</i></p>	20%
Ум3	<p><i>Вміти</i> критично аналізувати, оцінювати і синтезувати нові та комплексні ідеї</p> <p><i>Аналізувати</i> інформацію з першоджерел, оцінювати її з позицій наступності та новизни, використовувати сучасні інформаційні технології і бази даних;</p>	<p><i>Лекція, семінарське заняття, самостійна робота</i></p>	<p><i>Експрес опитування, тестування, доповіді, наукова робота, розв'язання задач</i></p>	20%

	<i>формувати</i> правові позиції для розв'язання проблем і практичних ситуацій у сфері права промислової власності			
K1	<i>Формулювати та висловлювати</i> свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати та брати участь в аргументованій професійній дискусії при аналізі проблем патентної системи України	<i>Семінарське заняття, самотійна робота</i>	<i>Експрес опитування, тестування, доповіді, наукова робота, розв'язання задач</i>	15%
K2	<i>Використовувати</i> академічну українську та іноземну мови у професійній діяльності та дослідженнях	<i>Семінарське заняття, самотійна робота</i>	<i>Експрес опитування, тестування, доповіді, наукова робота, розв'язання задач</i>	15%
AB2	<i>Визначати та досліджувати</i> проблеми правового регулювання патентування в Україні; <i>здійснювати пошук</i> шляхів удосконалення патентної системи України; <i>аналізувати</i> нормативно-правові акти для розв'язання наукових та науково-практичних проблем у сфері патентування	<i>Лекція, семінарське заняття, самотійна робота</i>	<i>Експрес опитування, тестування, доповіді, розв'язання задач, наукова робота</i>	30%

2.5. Відповідність результатів навчання компетентностям дисципліни

Результати навчання	Компетентності										
	Загальні компетентності				Спеціальні компетентності						
	ЗК01 (Зн1; Ум1; К1, АВ1, АВ2)	ЗК02 (Зн1; К1, К2)	ЗК03 (Ум1; АВ1)	ЗК04 (Ум2; К1, К2; АВ1)	СК01 (Зн1; Ум1; К1, АВ1, АВ2)	СК02 (Ум2, Ум3; К2)	СК03 (Зн1; К1, К2; АВ2)	СК04 (Ум2, Ум3; АВ1)	СК05 (Зн1; Ум1; АВ1)	СК06 (Зн1; Ум1; К2, АВ1)	СК07 (Зн1; Ум1; АВ1)
РН01 <i>Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері права і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій</i>			+	+	+		+	+			+
РН02 <i>Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми права державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях</i>		+			+	+					+

<p>PH03 Застосовувати у фаховій діяльності знання та розуміння системи права, історії світової та української правової думки, сучасної правової доктрини, а також основних напрямів та провідних тенденцій у розвитку права</p>	+				+	+	+			+	+
<p>PH04 Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні аргументи, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні наукові джерела; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого правового та загальносоціального контекстів.</p>	+		+		+	+				+	+
<p>PH05 Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження з права та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного наукового інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу передових</p>			+		+	+					+

концептуальних і методологічних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням стандартів академічної та професійної етики.											
РН06 Розуміти загальні принципи та методи юридичної науки, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері права та у викладацькій практиці.	+		+			+	+	+			
РН07 Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення, аналізу й збереження даних та інформації, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи у науковій, викладацькій, правотворчій та правозастосовній діяльності						+		+		+	
РН08 Розробляти, реалізовувати та здійснювати управління науковими та інноваційними проектами, які дають можливість створювати законопроектну та правозастосовну практику і	+	+		+	+	+	+			+	+

<i>розв'язувати значущі наукові та прикладні правові проблеми з урахуванням етичних, соціально-управлінських, соціально-економічних, екологічних та духовно-культурних аспектів, забезпечувати реєстрацію прав інтелектуальної власності щодо наукових результатів</i>											
РН09 <i>Організувати і здійснювати освітній процес у сфері права на різних рівнях вищої освіти, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін</i>				+			+				
РН10 <i>Готувати правові висновки, пропозиції та рекомендації за результатами правового дослідження</i>	+	+			+	+		+		+	+
РН11 <i>Здійснювати доктринальне тлумачення норм національного, міжнародного та права Європейського Союзу, здійснювати порівняльний аналіз правових явищ та процесів у різних правових системах</i>			+	+	+	+		+		+	

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Патентне право: історія та сучасність.

Тема 2. Законодавство в сфері охорони об'єктів патентного права.

Тема 3. Міжнародні системи патентування.

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Патентне відомство України.

Тема 5. Порядок патентування винаходів (корисних моделей).

Тема 6. Державна політика України в сфері охорони інтелектуальної власності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекції	семінари	самостійна робота		лекції	семінари	самостійна робота
Модуль 1								
Змістовий модуль 1.								
Тема 1. Патентне право: історія та сучасність.	4	2	2	–	6	2	–	4
Тема 2. Законодавство в сфері охорони об'єктів патентного права	6	2	2	2	6	–	2	4
Тема 3. Міжнародні системи патентування.	6	2	2	2	4	–	–	4
Разом за змістовим модулем 1	16	6	6	4	16	2	2	12
Змістовий модуль 2.								
Тема 4. Патентне відомство України.	4	2	–	2	4	–	–	4
Тема 5. Порядок патентування винаходів (корисних моделей).	6	2	2	2	4	–	–	4
Тема 6. Державна політика України в сфері охорони інтелектуальної власності.	4	2	–	2	6	2	–	4
Разом за змістовим модулем 2	14	6	2	6	14	2	–	12
Усього годин	30	12	8	10	30	4	2	24

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Патентне право: історія та сучасність.	2	–
2	Законодавство в сфері охорони об'єктів патентного права.	2	2
3	Міжнародні системи патентування.	2	–
4	Порядок патентування винаходів (корисних моделей).	2	–
Усього:		8	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Найменування робіт	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Система права промислової власності. Поняття та принципи права промислової власності.	–	4
2.	Порядок одержання патенту на винахід (корисну модель).	2	4
3.	Міжнародно-правові акти у сфері охорони об'єктів прав промислової власності.	2	4
4.	Основні положення Паризької конвенції про охорону промислової власності: принцип національного режиму, охорона прав, пріоритети.	2	4
5.	Міжнародні системи патентування винаходів.	2	4
6.	Поняття та функції торговельних марок. Торговельна марка як об'єкт правової охорони. Види торговельних марок. Нетрадиційні торговельні марки. Добре відомі торговельні марки. Визнання марки добре відомою.	2	4
Усього:		10	24

7. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни використовуються такі групи методів навчання, як:

1) методи за джерелами знань – словесні (бесіда, лекція, інструктаж, робота з книгою, репродуктивний метод), наочні (демонстрація, ілюстрація), практичні (практична робота, справи);

2) методи навчання за характером логіки пізнання (індуктивний, дедуктивний);

3) методи навчання за рівнем самостійної розумово-пізнавальної діяльності (проблемний виклад, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, метод проблемного викладання).

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду аспірантів з певної галузі знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже наявних. З цього погляду виділяють два види бесіди: евристичну й репродуктивну. За місцем у навчальному процесі розрізняють вступну, поточну й підсумкову бесіди.

Лекція – це метод, за допомогою якого педагог у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою.

Важливе місце у навчальному процесі займає інструктаж. Він передбачає розкриття норм поведінки, особливостей використання методів і навчальних засобів, дотримання правил безпеки під час виконання навчальних операцій. Це важливий етап в оволодінні методами самостійної пізнавальної діяльності. Адже важливо, щоб аспіранти розуміли не лише, що треба робити, а і як це робити.

Репродуктивний метод. До нього відносять застосування вивченого матеріалу на основі зразка або правила. Діяльність тих, хто навчається, має алгоритмічний характер, тобто провадиться за інструкціями, правилами в аналогічних, схожих зі зразком ситуаціях.

Ефективне навчання неможливе без широкого використання наочних методів. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання. Наочні методи передбачають насамперед використання демонстрації та ілюстрації. При цьому варто зауважити, що ці методи можуть застосовуватись як прийоми реалізації вимог інших методів.

Демонстрація – це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у натурі, динаміці.

Ілюстрація – метод навчання, за якого предмети і процеси розкриваються через їх символічне зображення (світлини, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Практична робота спрямована на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань. У навчальній практиці значне місце відводиться вправам. Вправа – це метод навчання, сутність якого полягає у цілеспрямованому, багаторазовому повторенні аспірантами окремих дій чи операцій з метою формування умінь і навичок.

Індуктивний метод – це шлях вивчення предметів, явищ від одиничного до загального. У результаті розуміння сутності ознак, властивостей одиничних предметів чи явищ, понять є можливість усвідомити істотні, типові закономірності чи властивості одно порядкових предметів або явищ. Проте, використовуючи індуктивний метод, варто не змушувати аспірантів завчати велику кількість одиничних понять, а лише ту інформацію, що дасть змогу виділити у споріднених поняттях суттєве, загальне, типове.

Дедуктивний метод, навпаки, базується на вивченні навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного. Аспіранти ознайомлюються із загальною закономірністю, а потім на основі цієї закономірності, правила, закону характеризуються інші явища, предмети. Індуктивний і дедуктивний методи перебувають у діалектичному взаємозв'язку.

Методи навчання за логічними ознаками не відокремлені від методів навчання за джерелами знань. У процесі використання словесних, практичних та наочних методів викладач і аспіранти не можуть обійтися без індукції, дедукції, аналізу й синтезу.

Проблемний виклад передбачає створення викладачем проблемної ситуації, допомогу аспірантам у виділенні та «прийнятті» проблемного завдання, використанні словесних методів (лекції, пояснення) для активізації мисленнєвої діяльності аспірантів, спрямованої на задоволення пізнавального інтересу шляхом отримання нової інформації.

Частково-пошуковий метод включає аспірантів у пошук шляхів, прийомів і засобів розв'язання пізнавального завдання. Для забезпечення дієвості цього методу необхідно створити проблемну ситуацію і спонукати аспірантів до розуміння і «прийняття» пізнавального завдання; керувати ходом пошукової мисленнєвої діяльності аспірантів з використанням системи логічно вмотивованих запитань; стимулювати і схвалювати пізнавальну діяльність аспірантів у процесі розв'язання навчальних завдань; аналізувати успіхи і помилки, труднощі.

Дослідницький метод спрямований на включення аспірантів у самостійне розв'язання пізнавального завдання з використанням необхідного обладнання. Для ефективності цього методу варто дотримуватися низки вимог: створення проблемної ситуації; керівництво аспірантами при виділенні пізнавального завдання; спонукання аспірантів до пошуків гіпотези, перевірки їх достовірності; надання допомоги у пошуках ефективних методів і резерву знань, необхідних для розв'язання задачі; орієнтація аспірантів на проведення досліджень і систематизація результатів проведеної роботи; включення аспірантів у самостійний аналіз перебігу та результатів проведеної роботи.

Пояснювально-демонстраційний метод. Аспіранти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи оцінки, висновки, аспіранти діють у рамках репродуктивного (відтворювального) мислення. У навчальному процесі цей метод набуває найширшого застосування для передання великого масиву інформації.

Метод проблемного викладання. Використовуючи різноманітні джерела та засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різноманітні підходи, показує способи розв'язання поставленого завдання. Аспіранти стають свідками і співучасниками наукового пошуку.

8. Методи контролю

Контроль знань аспірантів проводиться у таких формах: експрес-опитування, доповідь (повна відповідь на питання), доповнення відповіді, вільна дискусія, виконання індивідуального завдання, вирішення задач.

Оцінювання участі у науковій дискусії, полеміка на задану тему з курсу за вибором аспіранта/аспірантки. Оцінювання наукового есе на тему з курсу, обрану аспірантом.

9. Критерії оцінювання результатів навчання аспірантів

Оцінювання знань аспірантів здійснюється за результатами реалізації методів контролю знань на семінарських заняттях. Загальна максимальна кількість балів за результатами вивчення дисципліни може становити 100 балів.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	100
10	20	20	15	15	20	

T1, T2...T6 - теми змістових модулів.

Орієнтовні форми контролю знань на лекціях і семінарських заняттях та їх оцінка:

- експрес-опитування – до 3 балів;
- доповідь (повна відповідь на питання) – до 5 балів;
- доповнення відповіді – до 2 балів;
- участь у дискусії – до 2 балів;
- виконання індивідуального завдання – до 5 балів;
- вирішення задачі – до 5 балів;
- мінімальний бал за участь в семінарському занятті – 1.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82 – 89	добре	
74 – 81		
64 – 73		
60 – 63	задовільно	
35 – 39	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендована література

1. Патентологія: навч. посіб. / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова; М-во освіти і науки України, НТУ «Дніпровська політехніка». – Дніпро: НТУ «ДП», 2018. – 240 с.

2. Омельченко О. Права інтелектуальної власності крізь призму біології, медицини та фармації: погляд у майбутнє. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023 - №3. С.109-117.

3. Регламент (ЄС) № 816/2006 Європейського Парламенту і Ради від 17 травня 2006 року про обов'язкове ліцензування патентів, що стосуються виробництва фармацевтичної продукції для експорту до країн з проблемами охорони здоров'я.

4. Регламент (ЄС) № 469/2009 Європейського Парламенту та Ради від 6 травня 2009 року стосовно створення свідоцтв додаткової охорони медичних продуктів.

5. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018

6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 21.03.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_011

7. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3769-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>

8. <http://reestr.court.gov.ua/> – Єдиний державний реєстр судових рішень;

9. <http://hudoc.echr.coe.int> – офіційна база даних з рішеннями Європейського суду з прав людини (HUDOC database);

10. https://commission.europa.eu/index_en - офіційний веб-сайт Європейської Комісії;

11. <https://court.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Судової влади України

12. www.wipo.int/ – Всесвітня організація інтелектуальної власності

13. www.ndiiv.org.ua/ – Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України

14. <https://ukrpatent.org/uk> – Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій

15. <https://inprojournal.org/mainpage/> – Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності».